

Stockholms stads program för kvinnofrid - mot våld i nära relationer

2012 – 2014

Förslag september 2011

Förord

I ”Ett Stockholm i världsklass” lyfts följande vision fram för år 2030.

”Stockholm är världsledande i skyddet av de mänskliga rättigheterna. Staden arbetar med vetenskapliga arbetssätt för att skapa trygghet i såväl i utemiljön som i hemmen. Socialtjänst, sjukvård, polis, skola och det civila samhället arbetar tätt tillsammans för att förebygga att människor far illa och reagerar snabbt och effektivt om det ändå sker.”

Frihet från våld är en grundläggande fri- och rättighet och att säkra mänskliga rättigheter är en av de viktigaste uppgifterna för samhället. Våld mot kvinnor definieras i dag som en allvarlig överträdelse av kvinnors mänskliga rättigheter och lyfts fram som ett allvarligt samhällsproblem.

Det råder stor enighet om att mäns våld mot kvinnor är ett uttryck för bristande jämställdhet mellan män och kvinnor. Det övergripande målet för den svenska jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv och ett av delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt brott, som utgör ett hot mot kvinnor och barns liv, hälsa och välbefinnande. Kvinnor och barn i Stockholms stad ska kunna känna sig trygga och leva utan rädsla.

Ett av stadens styrdokument

Stockholms stads program för kvinnofrid – mot våld i nära relationer är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolag samt ska så långt som möjligt tillämpas i uppdrag som staden ger andra organisationer. Det ersätter ”Stockholms stads program för kvinnofrid” som gällde för perioden 2006 – 2010.

Programmet syftar till

- att uppnå likställighet i staden. Det har ett helhetsperspektiv – våldet påverkar hela familjen och såväl våldsutsatta kvinnor och deras barn, som män som utövar våld i nära relation, ska få likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var i staden de bor.

Programmet är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolag samt ska så långt som möjligt tillämpas i uppdrag som staden ger andra organisationer.

Programmet uppmärksammar alla nämnder och bolag på att de i egenskap av både servicegivare och arbetsgivare har ett ansvar för att våga se, fråga och agera när misstanke om våld i nära relationer förekommer

Kommunfullmäktige fastställer årligen budget för staden, vilken är överordnad och styrande för stadens alla verksamheter. I budgeten fastställer kommunfull-

mäktige vilka indikatorer och aktiviteter för programmet, som ska följas upp i stadens integrerade ledningssystem, ILS.

Vägledande för programmet

Våld mot kvinnor i nära relationer är

- ett brott mot mänskliga rättigheter
- ett uttryck för bristande jämställdhet mellan kvinnor och män
- ett folkhälsoproblem – våldet har långtgående konsekvenser för kvinnor och barns hälsa och liv
- ett allvarligt samhällsproblem som alla stadens verksamheter ska vara vaksamma på.

Programmet överensstämmer med regeringens fjärde jämställdhetspolitiska mål om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

För faktauppgifter hänvisas till Nationellt Kunskapscentrum för Kvinnofrid, NCK, vid Uppsala universitet. NCK är Sveriges nationella kunskaps- och resurscentrum för frågor om mäns våld mot kvinnor, våld i samkönade relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

<http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken>

Utgångspunkter för programmet

För att ge kvinnors mänskliga rättigheter samma dignitet och status som de allmänna mänskliga rättigheterna har FN bland annat antagit Kvinnokonventionen (1979) och Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor (1993), som är det viktigaste dokumentet som särskilt gäller våld mot kvinnor. Här definieras mäns våld mot kvinnor klart och tydligt som ett samhällsproblem. Våldet är ett uttryck för historiskt ojämlika förhållanden mellan kvinnor och män, där män är överordnade kvinnor.

Utdrag ur FN:s Deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor (1993)

Mäns våld mot kvinnor är en kränkning av kvinnors rättigheter och grundläggande friheter.

Mäns våld är ett uttryck för ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män där män är överordnade och kvinnor underordnade.

Definition av våld mot kvinnor: Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet.

Maktutövning är våldets kärna. Beträktad som en makthandling har våldet ett mål - att påverka andra människor.

Våldsformerna kan delas in i:

- Fysiskt våld
- Sexuellt våld
- Ekonomiskt och/eller materiellt våld
- Psykiskt våld
- Latent våld

Försummelse utgör ytterligare en våldsform när det gäller personer med funktionsnedsättning samt äldre: medvetet felaktig medicinering, bristande hygien, otillräcklig föda, att lämna någon utan hjälp och tillsyn långa perioder, att försvåra istället för att underlätta.

Andra FN-dokument som utgör viktiga grunder för arbetet med våld mot kvinnor och barn är

- Barnkonventionen (1989)
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2006)

Kvinnor och barn är brottsoffer

I brottsbalken finns de lagar som reglerar olika former av våldsbrott och brott mot frihet och frid samt sexualbrott. 1998 infördes det nya brottet grov kvinnofridskränkning i brottsbalken. Bestämmelsen fokuserar på upprepade kränkningar i form av vålds-, frids- eller sexualbrott som en man begår mot en kvinna i en nära relation. Lagen är utformad för att underlätta åtal av gärningsmän som upprepat kränkt en närstående kvinna. 2003 skärptes lagen om besöksförbud för att stärka skyddet för dem som blir utsatta eller riskerar utsättas för våld av närstående.

Kommunernas ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn förtydligades 2007 i den s.k. brottsofferparagrafen i socialtjänstlagen (2007:225) 5 kap § 11.

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden skall också särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

I paragrafen görs ingen skillnad på om det är en man eller en kvinna som begått brottet. Även en kvinna som utsätts för våld i nära relation av en annan närstående kvinna omfattas.

Avgränsning av målgruppen

Detta program utgår från kunskapen om och förståelsen för att våld kan förekomma i alla slags relationer mellan närstående: heterosexuella par, samkönade par, andra familje- och släktrationer samt relationer till andra personer som den våldsutsatta känner väl. Kännetecknande är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till förövaren, vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott.

Detta program fokuserar dock på *mäns våld mot kvinnor i nära relationer och deras barn*. Det viktigaste skälet till denna avgränsning är den kunskap som finns om att mäns våld mot kvinnor är ett omfattande samhällsproblem och en allvarlig typ av brottslighet. Våld i nära relationer drabbar framför allt kvinnor och barn och medför stora konsekvenser för kvinnorna, för barnen och även för männen som utövar våld. Programmet har därför även *män som utövar våld mot kvinnor* som målgrupp.

Regeringen inkluderar i sin handlingsplan¹ 2007-2010 män i samkönade relationer samt män som lever med hedersrelaterat våld och förtryck. Stadens program omfattar inte män som utsatts för våld i nära relation. Det är här viktigt att notera skillnaden mellan programmet, som anger den övergripande inriktningen för stadens kvinnofridsarbete, och vad som åligger socialtjänsten. Socialtjänsten har ansvar för att ge stöd och skydd till *alla* personer som utsatts för våld i nära relationer, oavsett kön eller könsidentitet.

Programmets målgrupper

Programmet har tre målgrupper

1. *Kvinnor som utsatts för våld i nära relation.*

Begreppet kvinna omfattar även flickor under 18 år.

Våldet drabbar kvinnor i alla samhällsgrupper oavsett klass, ålder, sexualitet, etnicitet och funktionsförmåga. Vissa grupper av kvinnor är särskilt utsatta och det är viktigt att ta hänsyn till deras speciella behov, t.ex. i riktlinjer och informationsmaterial.

- Yngre kvinnor
- Äldre kvinnor
- Kvinnor med funktionsnedsättning
- Kvinnor med missbruksproblem
- Flickor/kvinnor som lever med hedersrelaterat våld och förtryck
- Kvinnor med utländsk bakgrund
- HBT-personer (homo- och bisexuella personer samt transpersoner)
- Kvinnor i samkönade förhållanden.

¹ Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Skrivelse 2007/08:39

2. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna

Barn som lever med våld i familjen är offer för brott och har rätt till stöd och hjälp. Barn som lever med våld mot mamman löper också stor risk att själva utsätts för våld.

Till ett barns närståendekrets hör främst barnets mamma, pappa eller fosterföräldrar men även föräldrars sambor hör hit. Den till barnet närstående vuxna kan antingen vara offer eller gärningsman och bestämmelsen är könsneutral.

3. Män som utövat våld i nära relation

Att erbjuda och ge insatser till de som utövar våld är en viktig del i arbetet att förebygga och motverka att våldet upprepas. Det är även viktigt att ta reda på om de våldsutövande männen har barn. Forskning visar att våldsamma pappor inte främst definieras som pappor, utan som våldsamma män. Syftet med att identifiera föräldraskap är att synliggöra barnen och kunna sätta in insatser för att ge dem en trygg familjesituation.

Stockholms stads långsiktiga mål

I Stockholms stad utsätts ingen för våld eller hot om våld i nära relation

Stadens långsiktiga ”nollvision” är att ingen, vare sig man eller kvinna, ska utsättas för våld eller andra övergrepp från närstående. Under programperioden inriktas stadens arbete på att nå följande mål för de identifierade målgrupperna.

Mål som ska uppnås för målgrupperna

Målgrupp 1: Kvinnor som utsatts för våld i nära relation.

Mål	Indikatorer
1. Kvinnor som utsatts för våld i nära relation lever ett liv utan våld.	Antal kvinnor i målgruppen som är kända av socialtjänsten
2. Kvinnor som utsatts för våld i nära relation har kunskap om sina rättigheter.	Antal kvinnor i målgruppen som erbjudits insatser av socialtjänsten. Antal kvinnor i målgruppen som har deltagit i insatser av socialtjänsten.
3. Kvinnor som utsatts för våld i nära relation känner sig trygga med de insatser staden erbjuder.	Andel kvinnor i målgruppen som känner sig trygga med de insatser de beviljats av socialtjänsten. Andel kvinnor i målgruppen som har kunskap om sina rättigheter.

Målgrupp 2: Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna.

Mål	Indikatorer
4. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna lever ett liv utan våld.	Antal inkomna anmälningar till socialtjänsten om barn i målgruppen. Antal utredningar som inletts om barn i målgruppen.
5. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna har en trygg familjesituation.	Antal barn i målgruppen som erbjudits eget stöd för att bearbeta upplevelser av våld.
6. Barn som upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna har kunskap om sina rättigheter.	Andel familjerättsutredningar som innehåller en strukturerad hot- och säkerhetsbedömning. Andel barn i skyddade boenden som har barnomsorg och skolgång. Andel barn i målgruppen som har kunskap om sina rättigheter.

Målgrupp 3: Män som utövat våld i nära relation.

Mål	Indikatorer
7. Män som utövat våld mot kvinnor i nära relation slutar att använda våld.	Antal män i målgruppen som erbjudits insatser av socialtjänsten. Antal män i målgruppen som har deltagit i insatser av socialtjänsten.
8. Män som utövat våld mot kvinnor i nära relation tar ansvar för våldets konsekvenser för kvinnor och barn.	Andel män i målgruppen som är vårdnadshavare och som ger sitt samtycke till att deras barn får stöd för att bearbeta sina upplevelser av våld. Andel män i målgruppen som har kunskap om sina rättigheter.

Förebyggande arbete - jämställdhet mellan kvinnor och män

Nationella och internationella undersökningar visar att män står för majoriteten av all våldsutövning i samhället. Den rådande uppfattningen är att våld mot kvinnor är ett uttryck för ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män.

Föreliggande program har ett sekundärpreventivt fokus, det handlar om personer som redan utsatts för våld/utövade våld. Det är dock minst lika viktigt med primärpreventiva åtgärder för att stoppa våldet i sig och för att minska antalet nya fall av våld mot kvinnor. Primärprevention utgörs av insatser som vänder sig till befolkningen generellt. En särskilt viktig del i detta arbete handlar om att förändra normer kring maskulinitet, makt och våld.

Staden har andra styrdokument som har stark anknytning till kvinnofridsprogrammet. Stadens riktlinjer för jämställdhets- och mångfaldsarbete, personalpolicyn och det brottsförebyggande programmet är viktiga dokument när det gäller arbete mot våld i nära relationer.

Kartläggning och uppföljning

För att kunna följa upp målen krävs det kunskap om utgångsläget. Det finns ett omfattande mörkertal när det gäller hur många kvinnor och barn som lever med våld i nära relation. Staden behöver

- kartlägga omfattningen i kommunen av våld eller andra övergrepp mot kvinnor av närstående
- kartlägga omfattningen i kommunen av barn som bevittnat våld mot närstående
- analysera hur de sociala tjänster som erbjuds svarar mot grupper och enskildas behov.
- Utveckla tillgängligheten genom sociala medier för att nå fler grupper

Kartläggningar och kontinuerliga uppföljningar ger underlag för bedömningar om målgruppen får likvärdiga insatser oavsett var de bor, om målgruppen ökar eller minskar samt om flera målgrupper ska inkluderas i kommande program.

En del av programmets indikatorer kommer att specificeras i samband med utformandet av enkäter. För att belysa en indikator kan det i vissa fall vara nödvändigt att ställa flera frågor och därefter vikta samman svaren.
